

KROZ KNJIŽNICU DO MATURE: PETOGODIŠNJICA PROJEKTA ZA SREDNJOŠKOLCE

FROM THE CITY LIBRARY TO GRADUATION: FIVE YEARS OF THE PROJECT FOR HIGH SCHOOL STUDENTS

Ivana Fištrek
Knjižnice grada Zagreba
ivana.fistrek@kgz.hr

UDK / UDC 025.5:373.5-055.1-055.2
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 3. 11. 2018.
Prihvaćeno / Accepted: 25. 1. 2019.

Sažetak

Cilj. Svrha rada predstavljanje je razvoja projekta *Kroz knjižnicu do mature* u pet godina njegova provođenja, od 2013. do 2018. godine, čime se ukazuje na važnost knjižničnih programa i usluga usmjerenih na zadovoljavanje i razvoj obrazovnih, kulturnih i informativnih potreba te interesa srednjoškolaca.

Metodologija. U uvodu su navedeni poticaji za osmišljavanje i pokretanje projekta te teoretski okvir, kao smjernice za nastanak i razvoj projekta. Slijedi kronološki prikaz projekta, od opisa pilot-projekta do rezultata anketiranja učenika i suradnika provedenog nakon njegova završetka 2013. godine. Na kraju rada navedeni su i opisani primjeri održanih programa unutar projekta te zaključna razmatranja.

Rezultati. Rezultati provedene ankete pokazali su da za projekt *Kroz knjižnicu do mature* postoji velik interes. Projekt se razvijao i mijenjao sukladno iskazanim potrebama i interesima srednjoškolaca, a programi su ostvareni u suradnji s pojedincima i ustanovama iz područja obrazovanja i kulture.

Praktična primjena. Projekt *Kroz knjižnicu do mature* primjer je dobre prakse, koji mogu primijeniti i druge knjižnice kako bi, u suradnji s drugim ustanovama iz područja kulture i obrazovanja, djelovale na dobrobit mladih i njihovo cjeloživotno obrazovanje.

Društveni značaj. Budući da su sudionici projekta većim dijelom srednjoškolci iz zagrebačkih učeničkih domova, nastoji ih se informirati i usmjeriti ka korištenju gradske kulturne ponude i boljem poznavanju grada te razviti u njima osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici u kojoj borave tijekom svojeg školovanja. Svi sudionici projekta potiču se na korištenje knjižničnih usluga u svrhu boljeg obrazovanja, kvalitetnijeg provođenja slobodnog vremena, čitanja te širenja interesa.

Originalnost. Originalnost ovog rada ogleda se u činjenici da je prvi prikaz petogodišnje prakse provođenja projekta *Kroz knjižnicu do mature*. Projekt je osmišljen za učenike srednjih škola, a održava se u u svrhu ostvarivanja obrazovnih, kulturnih i informativnih potreba mladih.

Ključne riječi: državna matura, kviz, poticanje čitanja, promocija znanja, srednjoškolski učenici

Abstract

Purpose. The purpose of the paper is to present the development of the project From Library to Graduation during five years, from its implementation in 2013 until 2018, pointing to the importance of library programs and services aimed at satisfying and developing educational, cultural and informational needs and interests of high school students.

Methodology. The introduction includes the project design and launch incentives as well as the theoretical framework, which served as guidelines for project development. It is followed by the chronological overview of the project, from the description of the pilot project to the results of the survey conducted on the students and associates after its completion in 2013. At the end of the paper, the examples of the programs within the project are described and the final considerations are listed.

Results. The results of the conducted survey have shown that there is a great interest for the project From Library to Graduation. The project has developed and changed according to the expressed needs and interests of high school students, and the programs were realized in cooperation with other individuals and institutions from the fields of education and culture.

Practical implications. The project From Library to Graduation is an example of good practice, which can be implemented in other libraries in order to collaborate with other cultural and educational institutions for the benefit of young people and their life-long learning.

Social implications. Since the participants of the project are mostly the students from the high school dorms in Zagreb, the goal has been to inform them about the city's cultural events, to improve their knowledge of the city and to develop a greater sense of their belonging to the local community in which they reside during their schooling. All project participants are encouraged to use library services for the purpose of better education, better quality of leisure time, reading and expanding their interests.

Originality. The originality of this work is reflected in the fact that it is the first presentation of a five-year practice of the project From Library to Graduation. The project is designed for high school students and carried out in order to meet the educational, cultural and informational needs of young people.

Keywords: encouragement of reading, high school students, promotion of knowledge, state exam, quiz

1. Uvod

Poticaј za provodeње pilot-projekta *Kroz knjižnicu do mature* bili su rezultati hrvatskih petnaestogodišnjaka na Međunarodnom programu za procjenu znanja i vještina učenika (eng. *Programme for International Student Assessment*, PISA) provedenom 2012. godine. PISA-test je najveće svjetsko obrazovno istraživanje koje Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (engl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD) provodi od 1997. godine u zemljama članicama OECD-a i partnerskim zemljama, s ciljem prikupljanja međunarodno usporedivih podataka o znanju i vještinama petnaestogodišnjih učenika. Zbog sve veće uloge prirodnih znanosti, tehnologije i matematike u današnjem društvu, ispituju se znanja i kompetencije učenika iz triju ključnih područja: čitalačke, matematičke i prirodoslovne pismenosti. Na stranicama Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, u tekstu s Rezultatima OECD-ova istraživanja PISA 2015, navedeno je da je PISA-testiranje usredotočeno na:

(...) sposobnost učenika da primijene usvojena znanja i vještine koje će im biti neophodne za osobni razvoj, za aktivno sudjelovanje u društvenom, kulturnom i političkom životu te za uspješno pronalaženje i zadržavanje radnog mjesta.¹

Rezultati PISA-istraživanja iz *čitalačke pismenosti hrvatskih učenika* provedenog 2012. godine Republiku Hrvatsku svrstali su na 35. mjesto od ukupno 65

¹ Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Rezultati OECD-ova istraživanja PISA 2015. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.ncvvo.hr/objava-rezultata-oecd-ova-međunarodnoga-istraživanja-pisa-2015/>.

zemalja sudionica. Time se Hrvatska, sa samo 485 bodova, svrstala u skupinu zemalja s rezultatom značajno nižim od prosjeka OECD-a.²

Iz loših rezultata na PISA-testiranju zaključilo se da su u učenika slabije razvijene sposobnosti za primjenu usvojenog znanja i vještina, pa se tako otvorio prostor za daljnji razvoj projekta, odnosno takvi rezultati hrvatskih učenika bili su poticaj za promišljanje programa kojim bi se promovirala kultura čitanja u srednjoškolaca, ali i programa kojim bi se mladi informirali i senzibilizirali za društveno-kulturne teme. Takav program mogao bi poslužiti kao jedan od čimbenika kojim bi se utjecalo na veću primjenu stečenog znanja u osobnom životu učenika i njihovo buduće aktivno sudjelovanje u društvenom, kulturnom, pa i političkom području.

Tijekom 2012. godine javnost je nizom novinskih članaka bila upoznata s problemima pri održavanju državne mature i lošim rezultatima učenika na državnom ispitu iz hrvatskog jezika. Željko Jovanović, tadašnji ministar znanosti, obrazovanja i sporta, u jednom je članku naveo da su provedena istraživanja pokazala da učenici ne razumiju što čitaju, a isto tako ne znaju primijeniti matematiku i prirodoslovlje u životu. Jovanović je naveo da su osobito zakinuti maturanti strukovnih škola.³

Iz rezultata PISA-istraživanja provedenog 2015. godine može se uočiti da prosječni rezultati hrvatskih učenika iz čitalačke pismenosti pokazuju trend poboljšanja. Hrvatska je u šestogodišnjem razdoblju povećala rezultat za 11 bodova. No u odnosu na druge zemlje koje su sudjelovale u PISA-testiranju, Republika Hrvatska ponovno je ostvarila ispodprosječan rezultat od 487 bodova i nalazi se na 31. mjestu⁴.

Spajić Vrkaš i Potočnik u članku o mladima i obrazovanju navode da je obrazovanje postalo središnji alat kojim se, osim osiguravanja društvene stabilnosti i kulturnog osnaživanja, potiče gospodarski rast i razvoj. Također navode da je u sklopu strategije rasta EU *Europa 2020* prioritet upravo investiranje u obrazovanje, izobrazbu i cjeloživotno učenje, s ciljem povećanja zapošljivosti, osobito među mladima, aktivnog građanstva te društvene inkluzije i održivosti.⁵ Prethodno navedeni rezultati PISA-istraživanja, kao i oni s ispita državne mature, bili su

² PISA Hrvatska. Rezultati OECD-ova istraživanja PISA 2012 provedenog u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: http://dokumenti.ncvvo.hr/PISA/PISA_2012_priopćenje_za_medije.pdf.

³ Jovanović: Zatražio sam analizu testa iz hrvatskog jezika. // Večernji list. 24. svibnja 2012. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/jovanovic-zatražio-sam-analizu-testa-iz-hrvatskog-jezika-413253>.

⁴ Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje. Nav. dj.

⁵ Spajić Vrkaš, V.; D. Potočnik. Mladi i obrazovanje pred izazovima globalne konkurentnosti. // Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća / V. Ilišin, V. Spajić Vrkaš (ur.). Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 2017. Str. 75–141. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.dunjapocnik.org/documents/2017-Mladi-obrazovanje.pdf>.

poticaj za nastajanje programa namijenjenog upravo učenicima srednjih, posebice strukovnih škola, kako bi im se i u narodnoj knjižnici omogućio program podrške u obrazovanju. Takav bi im program istovremeno mogao ukazati na knjižnicu kao mjesto za samostalno istraživanje literature u svrhu vlastitog obrazovanja, kao i za čitanje u slobodno vrijeme.

Nadalje, na polju knjižničarstva, točnije u nacrtu Strategije razvoja knjižničarstva 2016. – 2020., kao jedan od temeljnih ciljeva navedene su inovativne knjižnične usluge koje se mogu ostvariti trima mjerama: javnim sredstvima subvencioniranim članstvom za sve građane u svim vrstama knjižnica, definiranom politikom slobodnog pristupa stručnim i znanstvenim informacijama te dostupnošću knjižničnih usluga u skladu s potrebama korisnika.⁶ Projekt *Kroz knjižnicu do mature* nastao je zbog uočavanja nedostatka programa za srednjoškolske učenike kojim bi ih se podržavalo u postizanju boljih rezultata u nastavi hrvatskog jezika, a u konačnici i pri ispitu državne mature. Provedba pilot-projekta započela je kako bi se doista potvrdila potreba i opravdanost za postojanjem takva projekta.

U Strateškom planu Knjižnica grada Zagreba 2014. – 2020⁷. navedeni su ciljevi:

1. poticanje i unapređenje pismenosti i čitanja, odnosno poticanje čitanja, popularizacija knjige i čitanja, osnaživanje kreativnosti
2. podrška cjeloživotnom obrazovanju, točnije provedba edukativnih programa, pružanje pomoći formalnom i cjeloživotnom obrazovanju
3. unapređivanje partnerstva, tj. jačanje povezanosti i partnerstva u Zagrebu.

U okviru trećeg cilja navodi se i daljnji razvoj suradničkih odnosa sa školama, novi edukativni programi kao nadopuna obrazovnih programa djece i mladih, odnosno pružanje pomoći formalnom i cjeloživotnom obrazovanju. Jednako tako važno je i poticanje te unapređenje pismenosti i čitanja, odnosno popularizacija knjige i čitanja te osnaživanje kreativnosti.

Opravdanost pokretanja i postojanja projekta *Kroz knjižnicu do mature* potvrđena je u spomenutim dokumentima i strategijama, a njima se određuje daljnji smjer njegova razvoja.

Gradska knjižnica jedna je od pet knjižnica u mreži Knjižnica grada Zagreba s najvećim brojem članova srednjoškolskog uzrasta. Prema podacima iz 2017. godine Gradska knjižnica ima 1896 članova u dobi od 14 do 19 godina. Više od 1000 članova u 2017. godini imale su Knjižnica Dubrava (1926), Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića (1863 člana), Knjižnica Medveščak (1463) i Knjižnica

⁶ Nacrt Strategije hrvatskog knjižničarstva 2016. – 2020. godine. [citirano: 2018-12-20]. Dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=1850>.

⁷ Strateški plan Knjižnica grada Zagreba 2014. – 2020. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222>.

Sesvete (1314). Uz prethodno navedene razloge za pokretanje programa za srednjoškolsku populaciju, brojnost srednjoškolskih članova u Gradskoj knjižnici, kao i blizina nekoliko učeničkih domova i srednjih škola, dodatni je poticaj za njegovo pokretanje. Knjižnični fond, usluge i programi Odjela za djecu i mladež Gradske knjižnice usmjereni su na djecu do 15 godina, odnosno na učenike do osmog razreda osnovne škole. Odjela za mlade, koji bi fondom i uslugama bio usmjeren na zadovoljavanje knjižničnih potreba djece starije od 15 godina, a time i učenika srednjih škola, u Gradskoj knjižnici nema, prije svega zbog nedostatka prostornog kapaciteta. Fond namijenjen tom uzrastu dio je Informativno-posudbenog odjela Gradske knjižnice, tj. odjela za odrasle. Stoga se i ovaj program u kojem se nastoji odgovoriti na obrazovne, kulturne i informacijske potrebe srednjoškolaca odvija u okviru rada Informativno-posudbenog odjela, odjela za odrasle.

2. Pilot projekt “Kroz knjižnicu do mature”

2.1. Opis projekta

Pilot-projekt *Kroz knjižnicu do mature* provodio se u Knjižnicama grada Zagreba – Gradskoj knjižnici od veljače do travnja 2013. godine. U tom se razdoblju tri puta održao kviz, koji se temeljio na formi popularnih *pub*-kvizova.⁸

U pilot-projektu sudjelovali su učenici iz šest zagrebačkih učeničkih domova, iz svakog doma po jedan tim, ukupno šest timova. Kviz je bio natjecateljskog tipa i prvenstveno namijenjen maturantima, iako su učenici koji su sudjelovali u kvizu bili i polaznici nižih razreda. Tijekom sezone u kvizu je bilo dopušteno izmjenjivanje članova tima, pod uvjetom da dolaze iz istog učeničkog doma. Ta dodatna fleksibilnost uvedena je s jedne strane zbog niza drugih školskih i izvanškolskih obveza učenika, a s druge zbog velikog interesa učenika za sudjelovanje u kvizu te pružanja mogućnosti sudjelovanja svim zainteresiranima. Kviz se sastojao od četrdeset pitanja, po deset iz područja hrvatskog jezika, domaće i stranih književnosti te opće kulture, koja su sastavljena po uzoru na priručnike za polaganje mature, kao i ispitnih pitanja s prethodnih ispita državne mature.

Učenici su u timovima odgovarali na pitanja i točnim odgovorima prikupljali bodove. Nakon svakog kviza bili su objavljeni rezultati i određen pobjednički tim. Zbrajanjem prikupljenih bodova sa svih natjecanja, na samom kraju posljednjeg kviza bio je proglašen pobjednički tim cijele sezone. U tri mjeseca održavanja pilot-projekta ostvarena su tri kviza, po jedan mjesečno. Na posljednjem održanom kvizu anketirani su učenici i prisutni suradnici iz učeničkih domova, dok su odsutnim suradnicima ankete poslane putem elektroničke poruke te su na isti način prikupljeni i njihovi odgovori.

⁸ Fištrek, I. Kviz Kroz knjižnicu do mature. // Novosti HKD 59(2013). [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/689>.

Zamišljeni pilot-projekt, točnije kviz, održao se u prostoru Gradske knjižnice pod vodstvom i u organizaciji diplomirane knjižničarke Informativno-posudbenog odjela, koja je u suradnji s još tri kolegice pripremila pitanja za cjelokupan kviz, koji su nakon toga i provele. Osim toga, Gradska knjižnica osigurala je i donaciju nakladničkih kuća Profil d.o.o. i Element d.o.o. nakladništvo, a pobjednici kviza nagrađeni su priručnicima za polaganje mature.

Projekt je ostvaren u suradnji sa šest učeničkih domova, koji su sudjelovali u projektu tako što je njihovih šestero odgajatelja i pedagoga animiralo ili odabralo trideset šestero učenika te ih dopratilo na kviz.

2.2. Vrednovanje pilot-projekta

Po završetku pilot-projekta provedena je anketa među učenicima i suradnicima s ciljem vrednovanja održanih programa. Sastavljena su dva anketna upitnika, jedan za učenike, a drugi za suradnike, djelatnike šest učeničkih domova.

Prva anketa (prilog 1), na koju su odgovarali učenici, sastojala se od 15 pitanja raspoređenih u tri cjeline. Prva cjelina sadržavala je pet pitanja koja se odnose na opće podatke ispitanika (spol, dob, škola, razred, dom u kojem borave). Druga je cjelina sastavljena od šest pitanja koja su se odnosila na kviz – način prijave, vrednovanje pojedinih dijelova programa i prostora u kojem se održavao ocjenama od 1 do 5 te prijedlozi za poboljšanje kviza. Posljednja se grupa pitanja odnosila na dosadašnje pripreme učenika za ispit državne mature te utvrđivanje koliko je među njima članova knjižnice, odnosno koliko bi ih voljelo postati članom knjižnice. Posebno je polje bilo namijenjeno procjeni učenika treba li nastaviti s kvizom.

Druga anketa (prilog 2), namijenjena suradnicima iz učeničkih domova, sastojala se od 12 pitanja raspoređenih u četiri cjeline. Prvom se ispitivalo na kojem su radnom mjestu u domu zaposleni i koliko je učenika u domu smješteno. Sljedeća se cjelina odnosi na broj učenika koji su sudjelovali u programu i način prijave, treća na vrednovanje strukture, sadržaja i provedbe kviza ocjenama od 1 do 5, kao i na njihovu ocjenu korisnosti kviza za učenike. Četvrta cjelina odnosi se na sliku stanja u domu u kojem rade – postoji li u domu knjižnica i posjeduje li priručnike za pripremu mature te organiziraju li se pripreme za ispit državne mature. Obje su ankete završavale poljem za upis komentara, kritika i prijedloga.

Anketu je ispunilo 22 učenika i 5 suradnika. Prema odgovorima obiju skupina ispitanika, učenika i suradnika, na pitanje o načinu prijave na kviz, proizlazi da je od velike važnosti upravo kvalitetna suradnja s odgajateljima i pedagogima, jer su oni svojim angažmanom najviše utjecali na inicijalno sudjelovanje učenika u projektu (18 od 22 učenika). Na pitanje o dotadašnjem sudjelovanju u priprema za maturu, manji je broj učenika odgovorio da je u vrijeme održavanja kviza sudjelovao u organiziranim priprema (8 učenika). Od toga ih je čak 4

sudjelovalo u školi, 2 u učeničkom domu, a 1 na privatnim satima, dok se posljednji nije izjasnio. No polovica svih ispitanika samostalno je ponavljala gradivo uz pomoć priručnika za polaganje mature. Rezultati anketa pokazali su da je među učenicima veći broj nečlanova neke knjižnice (13 učenika), a njih troje pokazalo je interes za učlanjenje. Od 9 učenika koji su članovi knjižnice, 6 učenika članovi su Knjižnica grada Zagreba. Prema odgovorima, učenici su najviše bili zadovoljni načinom prezentiranja pitanja, učestalošću održavanja kviza i samim prostorom. Gradivo, razumljivost i težinu pitanja, ukupan dojam, atmosferu i korisnost ocijenili su ocjenama od 3,54 do 3,81.

Dojmovi suradnika su bili izrazito pozitivni. Ocjenom 5,0 vrednovana je organizacija, atmosfera za vrijeme održavanja kviza, termin održavanja, razumljivost pitanja, struktura i korisnost kviza za učenike, dok su težinu pitanja opisali ocjenom 4,4. Čak 17 učenika napisalo je da bi sudjelovanje u kvizu preporučili svojim kolegama, a njih 12 smatralo je da bi takvih kvizova trebalo biti više. Svi djelatnici domova projekt su opisali kao dobar način i poticaj učenicima da prouče gradivo u kojem su polučili lošije rezultate i iskazali su želju za nastavkom suradnje. Rezultati koje su učenici postigli na kvizu jasno su pokazali opravdanost propitivanja i ponavljanja gradiva putem kviza. Najbolji tim imao je 86 % točnih odgovora, dok se postotak točnih odgovora drugih timova kretao od 48 do 67 %.

Odgovorima u anketi i iskazanom potrebom za više organiziranih programa učenja i ponavljanja gradiva na zabavan način dokazana je opravdanost projekta *Kroz knjižnicu do mature* te je odlučeno da pilot-projekt postane redovni projekt s programima namijenjenim učenicima srednjih škola.⁹

Rezultati ankete također su potvrdili da je formu *pub*-kviza moguće uspješno primijeniti u obrazovnom kontekstu, jer je učenicima kompetitivni i zabavni dio kviza ugodniji nego školsko-ispitivački način ponavljanja i ispitivanja. Također, velika je prednost takva kviza i timsko odgovaranje.

3. Nastavak projekta i razvoj novih programa

U godini nakon održanog pilot-projekta postavljeni su sljedeći ciljevi projekta *Kroz knjižnicu do mature*:

1. pomoć srednjoškolskim učenicima u pripremama za ispit državne mature
2. stvaranje ili jačanje čitateljskih navika kod učenika
3. informiranje učenika o raznim temama iz kulture, kao i zanimanjima, uz istovremeno nastojanje širenja njihovih interesa

⁹ Fištrek, I.; K. Krpan. Kviz Kroz knjižnicu do mature: od predstavljanja do evaluacije. // Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova. / [uredili Dunja Marija Gabriel, Jelica Leščić, Nela Marasović]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. Str. 361–367.

4. informiranje učenika o raznolikosti knjižničnih usluga i poticanje na njihovo korištenje
5. pružanje prilike učenicima da prošire vlastitu socijalnu mrežu
6. otvaranje odjela za odrasle Gradske knjižnice prema kategoriji korisnika koji su na prijelazu s odjela za djecu na odjel za odrasle, kao i privlačenje novih korisnika
7. jačanje povezanosti kulturnih i obrazovnih institucija.¹⁰

Radi postizanja veće prepoznatljivosti projekta, od vanjskog suradnika, grafičkog dizajnera, naručena je izrada logotipa i plakata kojim bi se projekt oglašavao u učeničkim domovima, školama i knjižnicama. Logotip je izrađen u nekoliko inačica, koje osim naziva projekta i knjižnice u kojoj se odvija sadrže vizualno prepoznatljiv simbol – knjigu i maturu u jednom, kojim se upućuje na bit projekta – promoviranje čitanja i znanja (slika 1).

Slika 1. Logotip projekta *Kroz knjižnicu do mature*

Kviz s pitanjima iz hrvatskog jezika i književnosti, uz dodanu rubriku pitanja iz opće kulture, i dalje je ostao središnji dio projekta *Kroz knjižnicu do mature*. Kviz se sastoji od četrdeset pitanja, deset po području. Nakon svakog pročitano pitanja učenici timski odgovaraju na prethodno pripremljene obrasce za odgovore, a kad odgovore na svih deset pitanja iz određene rubrike, obrasci s odgovorima prikupljaju se i odmah ispravljaju. Za vrijeme ispravljanja učenicima se čitaju točni

¹⁰ Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 12; 15-20.

odgovori, a nakon svakog odgovora slijedi i objašnjenje. Objašnjenja naglas čitaju učenici, jer se tijekom izvođenja programa utvrdilo da srednjoškolci većinom loše čitaju naglas. Poslije toga nastavlja se sa sljedećom grupom pitanja, sve do kraja kviza, kada se na osnovu prikupljenih bodova proglašava pobjednik. Kviz se od 2013. godine održava jednom mjesečno, od listopada do travnja, prateći školsku godinu. U travnju se, nakon održanih sedam kvizova, proglašava pobjednički tim sezone i svim članovima tog tima uručuje se nagrada, a to je jednogodišnje članstvo u Knjižnicama grada Zagreba. Od 2014. godine kviz se ostvaruje u suradnji s volonterima Volonterskog centra Zagreb.

Osluškujući potrebe i interese učenika koji sudjeluju u projektu, pokrenuti su i drugi programi. Postupno su organizirane razne radionice, predavanja, razgovori i tribine, a programi se i nadalje osmišljavaju i organiziraju u suradnji s učenicima učeničkih domova i srednjih škola koje sudjeluju u projektu.

Od radionica iz popratnog programa najpopularnija je radionica eseja, na kojoj se učenicima skreće pažnja na ključne odrednice pri pisanju eseja na ispitu državne mature iz hrvatskog jezika, uz vođenu analizu pojedinih primjera književnih tekstova iz školskog programa, poput zadataka s prethodno održanih državnih ispita. Na radionici učenici samostalno sastavljaju tekst za vježbu te se naknadno ti tekstovi komentiraju. Dosad je održano osam takvih radionica. U suradnji s Hrvatskim audiovizualnim centrom, a u okviru njihova projekta filmske pismenosti, u Gradskoj su knjižnici za učenike organizirane četiri filmske radionice. Na svakoj radionici učenici su imali priliku pogledati nekoliko suvremenih hrvatskih kratkometražnih filmova i razgovarati s voditeljima programa prema metodologiji nastave filmske umjetnosti.¹¹ Za učenike su također organizirane tri psihološke radionice: Slika o sebi, Emocionalna inteligencija i Kako donosimo odluke. Sve radionice vodili su stručnjaci s tih područja: Ivana Bašić, profesorica hrvatskog jezika, Ivona Marenić, Ana Đorđić i Jelena Modrić, profesorice filmske umjetnosti, Uroš Živanović, voditelj projekta filmske pismenosti HAVC-a te psihologinja i spisateljica Tomica Ščavina. Također, u sezoni 2014./2015. ostvarena je suradnja s volonterima Volonterskog centra Zagreb, u okviru koje su jednom tjedno održavane pripreme za ispit iz hrvatskog jezika na državnoj maturi, a na kojima su učenici ponavljali programom propisano školsko gradivo iz hrvatskog jezika i književnosti.

Dio programa koji za cilj ima informiranje, podršku u obrazovanju, razvijanje i širenje učeničkih interesa za kulturu i umjetnost uopće, sastojao se od gostovanja niza suradnika iz različitih područja.

Tako je u programu sudjelovao Rene Medvešek, glumac, redatelj i profesor na Akademiji dramskih umjetnosti, koji je učenicima govorio kako je postao glumac,

¹¹ Knjižnice grada Zagreba. Kratki u knjižnici: hrvatski kratkometražni filmovi za srednjoškolce. 2016. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/kratki-u-knjiznici-hrvatski-kratkometrazni-filmovi-za-srednjoskolce/35641>.

zašto je počeo režirati, govorio je o svojem viđenju kazališta, ali i o tremi te dao savjete kako prevladati tremu pri javnom nastupu. Dorotea Vučić, scenaristica i redateljica, nakon prikazivanja svojeg kratkog igranog filma *Torta od čokolade* učenicima je govorila o procesu nastanka filma, od scenarija, snimanja i režije do montaže. Sljedeći gost bio je Mario Sušilović, psiholog s dugogodišnjim radnim iskustvom na profesionalnoj orijentaciji pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, a razgovarao je s učenicima o izboru fakulteta i budućeg zanimanja. U fokusu tribine *Dupli smijeh za sve* s novinarsko-uredničkim dvojcem satiričnog *News bara* Bornom Sorom i Domagojem Zovkom bio je humor i satira te neophodnost čitanja kao preduvjeta za kvalitetan humor. Organiziran je *Novogodišnji koncert* na kojem su nastupili srednjoškolci i mladi glazbenici Vanja i Jurica Jelača, polaznici *Rock akademije*. Svrha koncerta, osim uživanja u glazbi, bila je motiviranje za bavljenje glazbom. Na poticaj i iz razgovora s učenicima nastala je *Zg arhitekTura*. Ivona Marendić, profesorica povijesti umjetnosti, vodila je učenike u razgledavanje Lenuzzijeve potkove s pokazivanjem ključnih građevina, govoreći pritom o arhitektima koji su oblikovali taj dio grada i o karakteristikama pojedinih arhitekturnih stilova. To je predavanje s razgledavanjem bilo zanimljivo i informativno ne samo učenicima koji borave u učeničkim domovima te slabije poznaju Zagreb već i učenicima koji su iz Zagreba.

Sljedeći skup aktivnosti, razgovora i tribina organiziran je s ciljem poticanja čitanja kod učenika, odnosno informiranja i razvijanja njihova interesa za književnost i kulturu uopće. U postizanju tog cilja angažiran je niz suradnika, većinom istaknutih osoba s hrvatske kulturne scene, da bi vlastitim znanjem, iskustvom i ugledom dodatno poslužili kao uzor učenicima.

Na tribini *I ritam i rima i zdrava klima*¹², na kojoj se govorilo o povezanosti književnosti i glazbe s raznih aspekata, gostovali su Andrija Škare, pisac kolumni o glazbi i književnosti, Marko Pogačar, pjesnik koji je na portalu Booksa vodio svoj književno-glazbeni dnevnik i Mile Kekin, popularni glazbenik, kantautor i pjevač grupe *Hladno pivo*, inače profesor njemačkog i engleskog jezika. Psihologinja Ljubica Uvodić Vranić održala je predavanje *Zašto čitati beletristiku?*¹³ uz uvod urednice Sandre Pocrnić Mlakar u kojem je na primjeru *Priča iz davnine* govorila o dobrobitima čitanja za ljudski mozak i osobnost sa psihološkog aspekta. U književnom razgovoru nazvanom *Odgoj i ocjenjivanje* Borna Vujčić govorio je o svojem prvom romanu *Nužno zlo*.¹⁴ Posebnost je tog razgovora u tome što je sam autor neznatno stariji od srednjoškolaca, a upravo su mladi te dobi glavni

¹² Knjižnice grada Zagreba. *I ritam i rima i zdrava klima: književnost i glazba*. 2015. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/i-ritam-i-rima-i-zdrava-klima-knjizevnost-glazba/27880>.

¹³ Uvodić-Vranić, Lj. *Zašto čitati beletristiku.* // *Kroz knjižnicu do mature*. 2015. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=KzpOC2s17uE>.

¹⁴ Knjižnice grada Zagreba. *Nužno zlo* Borne Vujčića. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/nuzno-zlo-borne-vujcica/35269>.

protagonisti njegova romana. Drukčiji pristup lektiri, odnosno romanu *Stranac Alberta Camusa*, ostvaren je na tribini *U ritmu Camusa: odjeci književnosti*. Na toj tribini govorilo se o pjesmama popularne glazbe koje su inspirirane poznatim Camusevim romanom, a tom je prilikom predstavljeno i samo djelo te društveno-politički kontekst njegova nastanka. Na tribini su govorili Andrija Škare, autor priče objavljene u knjizi *Slušaj me* koja je i bila inspiracija za tribinu, te Tonči Valentić, profesor komparativne književnosti i filozofije. U *Kratkom uvodu u storytelling: za srednjoškolce* o pričanju priča govorili su Vlado Bulić, scenarist i *pripovjedač priča* te Kruno Lokotar, jedan od osnivača Pričigina¹⁵, splitskog festivala pričanja priča i inicijator zagrebačkih večeri *storytellinga*. U razgovoru *Priključi se na književnost!*¹⁶ učenicima su o svojem ulasku u svijet književnosti govorili Andrija Škare, pisac mlađe generacije i Franjo Janeš. Janeš je ujedno predstavio svoj roman *Tunel na kraju svjetla*, koji se odvija u srednjoškolskoj sredini. Na tribini *Crni pojas iz književnosti*¹⁷ sudjelovali su Kristian Novak i njegov urednik Kruno Lokotar. Učenici su bili posebno iznenađeni uspjehom „tako mladog“ pisca, nekadašnjeg sportaša reprezentativca i profesora na riječkom sveučilištu. Tom prilikom govorilo se o procesu nastanka i objavljivanja književnog djela na primjeru Novakova nagrađivanog romana *Črna mati zemla*, kao i o odnosu pisac-urednik. Na tim susretima iz popratnog programa uz učenike iz učeničkih domova sudjelovali su i učenici pojedinih srednjih škola.

4. Zaključak

Projekt *Kroz knjižnicu do mature* sa svojim dodatnim programima izravan je odgovor na potrebe lokalne zajednice, odnosno srednjoškolaca iz obližnjih učeničkih domova i srednjih škola. U Gradskoj su se knjižnici tijekom pet godina razvijali programi kojima se nastojalo odgovoriti na obrazovne, informativne i kulturne potrebe korisnika srednjoškolske dobi. U raznim programima, tijekom pet godina trajanja projekta, sudjelovalo je tristo pedeset pet učenika srednjoškolske dobi iz osam *učeničkih domova* i četiri srednje škole te petnaestero suradnika iz tih ustanova (odgajatelja, pedagoga, profesora). U prostorima knjižnice održano je dvadeset sedam događanja s dvadeset pet izvođača, od kojih su neki u programu sudjelovali više puta. Održano je trideset pet kvizova, u *čijem je* sastavljanju i izvođenju od početka njihova održavanja radilo ukupno šest diplomiranih knjiž-

¹⁵ Pričigin: festival pričanja priča. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.pricigin.hr/hr/>.

¹⁶ Priključi se na književnost! // Kroz knjižnicu do mature / produkcija Ivana Fištrek i Marko Šikić. 2018. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=ouROKZ8z-PXI>.

¹⁷ Crni pojas iz književnosti. // Kroz knjižnicu do mature / produkcija Ivana Fištrek i Marko Šikić. 2018. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=8rJmJ0CTWJY>.

ničarki iz Gradske knjižnice. Tijekom ovih pet godina na projektu je surađivalo i sedmero volontera iz Volonterskog centra Zagreb.

Izuzetno važnim za učenike pokazao se organizirani obilazak knjižnice na početku svake sezone odvijanja programa, kao i sama činjenica da se on odvija u knjižnici, jer to ima za posljedicu da se učenici u prostoru knjižnice osjećaju ugodno i doživljavaju ga svojim. Isto tako, na taj se način učenike upoznalo i s knjižničnim uslugama. Besplatnim jednogodišnjim članstvom u Knjižnicama grada Zagreba, kao nagradom za pobjedu na kvizu, učenike se potiče na korištenje knjižnice, a ujedno i na promoviranje čitanja i stjecanja znanja. Popratnim programima projekta učenike se također nastoji potaknuti na čitanje, ali i praćenje ostalih kulturnih događanja u knjižnicama i gradu Zagrebu. Još jedna posljedica projekta *Kroz knjižnicu do mature* senzibilizacija je djelatnika knjižnice na srednjoškolce, koji su specifična korisnička skupina.

Velik interes i sudjelovanje brojnih srednjoškolaca u projektu *Kroz knjižnicu do mature* u Gradskoj knjižnici pokazao je važnost postojanja posebnog odjela za mlade, a ne samo programa. Kroz projekt se knjižnica još jednom afirmirala kao središte kulturnih zbivanja, javni prostor i mjesto okupljanja koje utječe na kulturni i umjetnički razvoj zajednice.

LITERATURA

- Crni pojas iz književnosti. // *Kroz knjižnicu do mature* / produkcija Ivana Fištrek i Marko Šikić. 2018. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=8rJmJ0CTWJY>.
- Fištrek, I. Kviz Kroz knjižnicu do mature. // *Novosti HKD 59* (2013). [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/689>.
- Fištrek, I.; K. Krpan. Kviz Kroz knjižnicu do mature: od predstavljanja do evaluacije. // *Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova*. / [uredili Dunja Marija Gabriel, Jelica Leščić, Nela Marasović]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. Str. 361–367.
- Jovanović, Ž. Zatražio sam analizu testa iz hrvatskog jezika. // *Večernji list*. 24. svibnja 2012. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/jovanovic-zatražio-sam-analizu-testa-iz-hrvatskog-jezika-413253>.
- Knjižnice grada Zagreba. I ritam i rima i zdrava klima: književnost i glazba. 2015. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/događanja/i-ritam-i-rima-i-zdrava-klima-književnost-glazba/27880>.

- Knjižnice grada Zagreba. Kratki u knjižnici: hrvatski kratkometražni filmovi za srednjoškolce. 2016. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/kratki-u-knjiznici-hrvatski-kratkometrazni-filmovi-za-srednjoskolce/35641>.
- Knjižnice grada Zagreba. Nužno zlo Borne Vujčića. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/nuzno-zlo-borne-vujcica/35269>.
- Nacrt Strategije hrvatskog knjižničarstva 2016. – 2020. godine. [citirano: 2018-12-20]. Dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=1850>.
- Strategija Knjižnica grada Zagreba 2014. – 2020. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222>.
- Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Rezultati OECD-ova istraživanja PISA 2015. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.ncvvo.hr/objava-rezultata-oecd-ova-medunarodnoga-istrazivanja-pisa-2015/>.
- PISA Hrvatska. Priopćenje za javnost: Rezultati OECD-ova istraživanja PISA 2012 provedenog u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: http://dokumenti.ncvvo.hr/PISA/PISA_2012_priopcenje_za_medije.pdf.
- Pričigin: festival pričanja priča. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.pricigin.hr/hr/>.
- Priključi se na književnost! // Kroz knjižnicu do mature / produkcija Ivana Fištrek i Marko Šikić. 2018. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=ouROKZ8zPXI>.
- Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
- Spajić Vrkaš, V.; D. Potočnik. Mladi i obrazovanje pred izazovima globalne konkurentnosti. // Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća / V. Ilišin, V. Spajić Vrkaš (ur.). Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 2017. Str. 75–141. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.dunjapotočnik.org/documents/2017-Mladi-obrazovanje.pdf>.
- Strateški plan Knjižnica grada Zagreba 2014. - 2020. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222>.
- Uvodić-Vranić, Lj. Zašto čitati beletristiku. // Kroz knjižnicu do mature / produkcija Ivana Fištrek i Marko Šikić. 2015. [citirano: 2018-11-3]. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=KzpOC2s17uE>.

PRILOG 1

Evaluacija kviza *Kroz knjižnicu do mature*

Ova je anketa anonimna i svrha joj je utvrditi zadovoljstvo sudionika u ovom programu.

1. Spol: M Ž
2. Dob: _____
3. Škola: _____
4. Razred: _____
5. Učenički dom: _____

6. Kako ste se prijavili na kviz?
 - a) samoinicijativno
 - b) u dogovoru s prijateljem/prijateljicom
 - c) u dogovoru s odgajateljem/profesorom

7. Molim, ocijenite od jedan do pet (1 – najniža ocjena, 5 – najviša ocjena):

način prezentiranja pitanja	1	2	3	4	5
težinu pitanja	1	2	3	4	5
razumljivost pitanja	1	2	3	4	5
zastupljenost gradiva	1	2	3	4	5

8. Koliko vam je kviz koristio (1 – najniža ocjena, 5 – najviša ocjena):

za ponavljanje gradiva	1	2	3	4	5
za uočavanje gradiva za ponavljanje/učenje	1	2	3	4	5

9. Koliko ste zadovoljni (1 – najniža ocjena, 5 – najviša ocjena):

kvizom	1	2	3	4	5
učestalosti održavanja	1	2	3	4	5
atmosferom	1	2	3	4	5
prostorom	1	2	3	4	5

10. Biste li preporučili sudjelovanje na kvizu svojim prijateljima i kolegama?
DA NE

11. Što bi po vašem mišljenju trebalo promijeniti da bi kviz bio bolji i učinkovitiji?

a) češće održavanje

b) razumljivija pitanja

c) veći broj pitanja

d) veća pokrivenost gradiva hrvatskog jezika

e) drugo, navedite što _____

12. Jeste li već sudjelovali u nekom programu pripreme za maturu?

a) jesam

Gdje? (u školi, u domu, u nekom centru za poduku, privatno) _____

b) nisam

13. Jeste li ponavljali gradivo uz pomoć priručnika za pripremu mature?

DA NE

14. Jeste li član neke knjižnice?

DA NE

Ako jeste, koje? _____

15. Biste li voljeli postati članom knjižnice?

DA NE MOŽDA

PRILOG 2

Evaluacija programa *Kroz knjižnicu do mature*

1. U kojem učeničkom domu radite? _____
2. Koliko učenika ima u domu? _____
3. Na kojem radnom mjestu radite (odgajatelj, pedagog...)?

4. Koliko je sveukupno učenika iz doma u kojem radite sudjelovalo u programu?

5. Učenici koji su sudjelovali (moguće je odabrati više odgovora):
 - a) prijavljivali su se samostalno
 - b) birao/la sam sam/a
 - c) birao/la sam u dogovoru s kolegama
6. Je li interes učenika, tj. njihov odaziv na kviz, ispunio Vaša očekivanja i pretpostavke? DA NE
7. Ocijenite od 1 do 5 sljedeće segmente organiziranoga programa, pri čemu je 1 najniža ocjena, a 5 najviša:

a) dinamika/učestalost održavanja	1	2	3	4	5
b) vrijeme održavanja	1	2	3	4	5
c) struktura kviza	1	2	3	4	5
d) korisnost za učenike	1	2	3	4	5
e) težina pitanja	1	2	3	4	5
f) razumljivost pitanja	1	2	3	4	5
g) atmosfera	1	2	3	4	5
h) organizacija	1	2	3	4	5
8. Smatrate da će ovakav program učenicima biti (mogućnost višestrukog izbora):
 - prilika da dobiju uvid u (ne)svladano gradivo
 - poticaj da prouče područje u kojem su polučili najlošije rezultate

- prilika da se upoznaju s učenicima iz drugih domova i prošire svoju socijalnu mrežu
 - prilika da posjete i upoznaju se s prostorom i uslugama Gradske knjižnice
 - nešto drugo: _____
-
-

9. Ima li učenički dom knjižnicu? DA NE

Ako ima, posjeduje li priručnike za pripremu državne mature?

DA NE NE ZNAM

10. Organizira li se priprema za državnu maturu u bilo kojem obliku (poduka, ponavljanje ili ispitivanje) unutar učeničkoga doma?

DA NE NE ZNAM

11. Biste li opet surađivali s Knjižnicom na ovaj način?

DA NE

12. Prijedlozi, kritike i pohvale
